

FOTOGRAFIE DERDE GRAAD TSO

LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

VVKSO – BRUSSEL D/2011/7841/003
(vervangt D/2004/0279/025 met ingang van 1 september 2011)

Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs
Guimardstraat 1, 1040 Brussel

Inhoud

Lessentabel	3
1 Het studiegebied Fotografie: visie op de vorming	4
2 De derde graad tso Fotografie	5
2.1 Beginsituatie.....	5
2.2 Wat leert de leerling in de derde graad tso Fotografie.....	5
2.3 Wat na de derde graad tso Fotografie	5
2.4 Algemene doelstellingen KV en PV Fotografie	6
2.5 Vorming vertrekkend vanuit een christelijk mensbeeld.....	6
2.6 Algemene pedagogisch-didactische wenken en didactische middelen	6
3 Leerplandoelstellingen, leerinhouden en didactische wenken	8
4 Minimale materiële vereisten.....	14
5 Evaluatie	15
5.1 Evalueren conform de visie op onderwijs.....	15
5.2 Hoe evalueren?	15
6 Leerplanwerking.....	17
7 Bibliografie	18

Lessentabel

Zie website VVKSO bij lessentabellen.

1 Het studiegebied Fotografie: visie op de vorming

Zoals voor elke taal, geldt voor de fotografie dat ze een reflectie van de wereld is die zowel bijdraagt tot het weergeven van de werkelijkheid als tot het zin- en vormgeven ervan. Een reflectie die communicatief is en dus onderwerp kan zijn van verdere reflectie en evolutie.

De introductie van de rolfilmcamera in 1888 en de evolutie van de technologie hebben ertoe bijgedragen dat het vastgelegde beeld ter beschikking staat van het overgrote deel van de mensheid. Om een beeld technisch vast te leggen hoeft men vandaag geen specialist meer te zijn, hedendaagse hulpmiddelen geven de indruk dat men door de eenvoudige techniek van de druk op de knop gepromoveerd is tot volwaardig fotograaf. Deze cartesians-mechanistische benadering is niet onbelangrijk. Het gedachtegoed dat het vastleggen van licht op een drager op hetzelfde niveau plaatst als de betekenisvolle beeldvorming op het netvlies, ligt zelfs aan de basis van de uitvinding en de verdere perfectionering van de fotografische apparatuur. De fotograaf vertrekt echter van een visie op het menselijk zien die in de eerste plaats intentioneel is, hij plaatst het fotograferen in een veel ruimer taalkader.

Deze visie op de fotografie waarbij het vastleggen van een beeld naast receptief, in de eerste plaats intentioneel is, plaatst de beeldcreatie in een veel ruimer kader van betekenisvol zien en creëren. Leren uitdrukking geven aan de intentionele wereld van het zien via de aan de fotografie geëigende en evoluerende technologische hulpmiddelen en techniek, is het uitgangspunt bij het denken over en vormgeven aan de fotografische vorming.

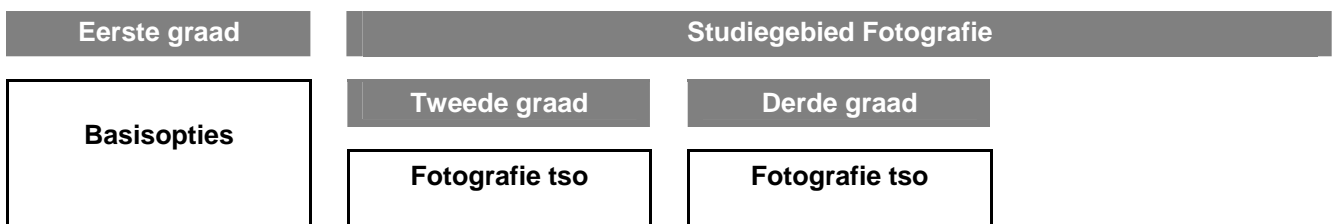
In het latere beroepsleven zullen de leerlingen die voor een beroepsloopbaan als fotograaf kiezen ook in contact komen met andere aspecten van de fotografie zoals de commerciële benadering, de amusementswaarde, de louter technische fotografie ... Ook dit komt tijdens de vorming aan bod via de benadering van de fotografie vanuit verschillende genres zoals industriële fotografie, reportage, studiowerk, reclamefotografie, portretfotografie

Tijdens de opleiding wordt zowel aan het inhoudelijke, het technische, het technologische als aan de persoonsvorming van de toekomstige fotograaf ruime aandacht besteed.

Bij dit alles wordt ook rekening gehouden dat:

- de leerling voldoende breed wordt gevormd om na de tweede graad eventueel over te kunnen schakelen naar een aantal andere studierichtingen;
- de leerling, na het tweede leerjaar van de derde graad, het diploma secundair onderwijs moet kunnen behalen;
- de leerling met het diploma secundair onderwijs de mogelijkheid heeft om door te stromen naar een aantal opleidingen in de BAMA-structuur van het hoger onderwijs. Vooral richtingen met een fotografische component (zowel in de meer kunstzinnige als in de meer technische richtingen) komen hiervoor in aanmerking evenals die opleidingen die minder wiskundige voorkennis vereisen.

Binnen de structuur van het secundair onderwijs kunnen we het aanbod in het studiegebied Fotografie als volgt schematisch voorstellen:

2 De derde graad tso Fotografie

2.1 Beginsituatie

De leerlingen komen logischer wijze uit een tweede graad tso Fotografie. Leerlingen kunnen ook nog instromen uit een andere studierichting van de tweede graad aso, tso, kso. Ze moeten echter bereid zijn en de kans krijgen zich bij te werken en zich hierin te laten begeleiden.

Jongens en meisjes die op deze leeftijd de keuze maken, kunnen instromen in deze studierichting wanneer ze interesse hebben in de inhoudelijke, technische, technologische, esthetische en kunstzinnige aspecten van de fotografie. De studie van de fotografie vraagt van de leerling, naast zijn/haar inzet tijdens de contactgebonden uren, ook een engagement om een gedeelte van de "vrije tijd" te besteden aan het uitwerken van een aantal fotografische opdrachten.

Bij instroom in de derde graad mag men leerlingen verwachten die interesse tonen voor de beeldcultuur en een gedrevenheid hebben om creatief te werken en hun creativiteit te ontwikkelen. Ze worden verondersteld bereid te zijn tot een permanente reflectie over de eigen aanleg en inzichten en artistiek-technische vaardigheden te ontwikkelen. Ze moeten beseffen dat het verwerven van de noodzakelijke inzichten en attitudes een bewuste keuze en een dagelijkse concentratie veronderstellen en ze moeten in staat zijn en bereid zijn in groep te werken en de eigen realisaties te vergelijken met die van anderen.

2.2 Wat leert de leerling in de derde graad tso Fotografie

De derde graad tso Fotografie richt zich op de vorming van de totale persoon. Het profiel van deze studierichting is gericht op verder studeren in hoger onderwijs en op directe tewerkstelling als fotograaf na de derde graad. Na het behalen van het diploma secundair onderwijs en het attest bedrijfsbeheer kan de leerling het beroep van fotograaf als zelfstandige of loontrekkende uitoefenen in onder andere de publiciteitsector, de grafische sector en de multimediasector.

Op fotografisch gebied leert de leerling:

- fotograferen met aandacht voor de inhoudelijke, de technische en de esthetische aspecten van fotografie. De contexten zijn: industriële, architecturale en landschapsfotografie, studio-, reclame-, reportage- en portretfotografie en eigen werk;
- inzicht verwerven in de samenstelling en de werking van de hulpmiddelen en materialen die in de fotografie gebruikt worden, hanteert hierbij een wetenschappelijk referentiekader en de vakterminologie;
- inzicht (kennis en vaardigheden) verwerven in de analoge en/of in de digitale fotografie;
- de fotografie benaderen op een inhoudelijke, esthetische, analytische en synthetische wijze;
- fotografie situeren binnen het kunstgebeuren, de waarde kennen van kunstuitingen als voedingsbodem voor persoonlijk werk.

In de derde graad tso fotografie wordt van de leerlingen verwacht dat ze een gedeelte van hun "vrije tijd" besteden aan het realiseren van een aantal fotografische opdrachten om zodoende hun fotografisch talent te onderhouden.

2.3 Wat na de derde graad tso Fotografie

Na de derde graad tso Fotografie kan de leerling kiezen voor directe tewerkstelling. Enkele beroepen/functies die de afgestudeerde in het bedrijfsleven kan vervullen zijn: zelfstandig fotograaf, fotograaf in een fotolabo of in bepaalde firma's, persfotograaf, fotograaf in reclamebureaus of een functie in een technische afdeling van de fotografische industrie.

De leerling kan er ook voor kiezen zijn studieloopbaan verder te zetten in het hoger fotografisch onderwijs, dit kan zowel in de meer kunstzinnige als in de meer technische richtingen. Doorstromen naar andere vormen van hoger onderwijs is een andere mogelijkheid, vooral richtingen die minder wiskundige voorkennis vereisen komen in aanmerking.

2.4 Algemene doelstellingen KV en PV Fotografie

De leerling leert:

- 1 kwaliteitsgericht en veiligheidsgericht denken en handelen;
- 2 informatiebronnen en hulpmiddelen op zelfstandige wijze hanteren;
- 3 de fotografie situeren in de directe leefwereld en binnen het kunstgebeuren;
- 4 fotografie observeren en erover reflecteren en communiceren;
- 5 een opname voorbereiden;
- 6 fotograferen met behulp van verschillende types opnametoestellen in wisselende omstandigheden;
- 7 inzicht verwerven in de basisprincipes van fotografie;
- 8 esthetisch, inhoudelijk en technisch kwalitatieve beelden realiseren in volgende contexten: architecturale en landschapsfotografie, reportagefotografie, portretfotografie, publicitaire fotografie, studiowerk en persoonlijk werk;
- 9 inzicht verwerven in eenvoudige typografie en lay-out met het oog op de realisatie van kleine, eenvoudige (foto)grafische producten;
- 10 het eigen werk presenteren en verdedigen.

2.5 Vorming vertrekkend vanuit een christelijk mensbeeld

Ons onderwijs streeft de vorming van de totale persoon na waarbij het christelijk mensbeeld centraal staat. Onderstaande waarden zijn dan ook steeds na te streven tijdens alle handelingen:

- respect voor de medemens;
- solidariteit;
- zorg voor milieu en leven;
- respectvol omgaan met eigen geloof, andersgelovigen en niet-gelovigen;
- vanuit eigen spiritualiteit omgaan met ethische problemen (geneeskunde, milieu, wetenschap, economie ...);
- respectvol omgaan met eigen lichaam (seksualiteit, gezondheid, sport ...).

2.6 Algemene pedagogisch-didactische wenken en didactische middelen

2.6.1 De opdrachten

De doelstellingen worden bereikt via opdrachten die een uitdaging bevatten. Tijdens het uitvoeren van de opdrachten groeit de leerling op persoonlijke wijze (vanuit zijn persoonlijke hoedanigheden) in kennis, vaardigheden en attitudes. Deze groei maakt deel uit van zijn wordingsproces en is als dusdanig onlosmakelijk verbonden met zijn groei als mens.

Opdrachten zijn gericht op het in samenhang verwerven van kennis, inzicht en vaardigheden.

De opdrachten worden individueel en in groep gepland, voorbereid en geëvalueerd door een lerarenteam dat bestaat uit vakspecialisten die breed inzetbaar zijn op basis van het profiel van deze derde graad. Diversiteit in benadering van en in omgang met de leerling zijn noodzakelijk. De leraar kleurt de leerinhouden in overleg en via een persoonlijke didactische benadering en methodiek binnen het kader van het pedagogische project van de school.

Een opdracht:

- is haalbaar qua moeilijkheidsgraad en sluit aan op wat verworven is;
- bevat een uitdaging en nieuwe inhoudelijke en vormelijke elementen;
- zet aan tot onderzoek en studie;
- sluit regelmatig aan bij de persoonlijke interesses en leefwereld van de leerling;
- zet er regelmatig toe aan verbanden te leggen met sociale, ethische en spirituele dimensies van de fotografie.

Opdrachten kunnen ook kaderen in vakoverschrijdende projecten.

Projectwerking kan binnen het bestaande lessenrooster of men kan het lessenrooster gedurende een periode onderbreken: binnen een project werken de leerlingen rond een bepaald thema (AV en KV/PV). Het verwerven van attitudes en het in teamverband leren werken zijn belangrijke aandachtspunten bij projectwerking. Het concept van het project wordt door het lerarenteam uitgewerkt, de leerlingen kunnen hier op gestuurde wijze bij betrokken worden. Thema's die aansluiten bij de leefwereld van de leerling zijn aangewezen als invalshoek.

2.6.2 Relatie met de geïntegreerde proef

De leerplandoelstellingen en leerinhouden vormen de basis van de geïntegreerde proef. De betrokkenheid van de interne en externe juryleden en de integratie van algemene vakken vormen een belangrijke meerwaarde bij de geïntegreerde proef. De geïntegreerde proef is van opbouw gelijkend op thema's en projecten, de integratie kan breder zijn.

Zie ook op de website van het VVKSO bij lessentabellen > 3de graad > tso > 1ste en 2de leerjaar > Fotografie. Aan deze lessentabel is een document gekoppeld i.v.m. de geïntegreerde proef in deze studierichting.

2.6.3 Teamwerking

De leraren begeleiden samen de leerlingen in het uitwerken van de opdrachten en bij het reflecteren en communiceren over fotografie.

De leraren dienen in team op te treden in hun omgang met de leerlingen. Dit betekent dat:

- de leraren de opbouw van de moeilijkheidsgraad en complexiteit bespreken en vastleggen in een gezamenlijke planning die, wanneer nodig, bijgestuurd wordt tijdens het leerproces;
- de leraren samen de pedagogisch-didactische aanpak bespreken.

2.6.4 Aansluiting met het bedrijfsleven

De leerlingen worden progressief begeleid in hun groei naar volwassenheid en naar latere tewerkstelling als fotograaf. Het is de taak van de leraar een optimale aansluiting na te streven tussen de vorming in de school en het bedrijfsleven.

Leraren moeten de mogelijkheid hebben zich regelmatig bij te scholen. Contacten met bedrijven en toeleveranciers zijn in deze context belangrijk.

3 Leerplandoelstellingen, leerinhouden en didactische wenken

(U) staat voor uitbreiding

De leerling denkt en handelt kwaliteits- en veiligheidsgericht.

1. Individueel en in groep reflecteren en overleggen:
 - openstaan voor en deelnemen aan groepswork en bespreking;
 - resultaten presenteren, commentaar geven en aanwenden om het eigen werk en dat van anderen te verbeteren;
 - openstaan voor en deelnemen aan evaluatiemomenten.
2. De instructies in verband met veiligheid, gezondheid en milieu opvolgen.

De leerling hanteert op zelfstandige wijze informatiebronnen en hulpmiddelen.

3. Informatie- en communicatiemedia op zelfstandige wijze gebruiken zoals internet, gedrukte bronnen ...
4. Kritisch omgaan met informatie- en communicatiemedia.

De leerling situeert de fotografie.

5. Definitie (schrijven met licht) toelichten en demonstreren.
6. Fotografie situeren in de directe leefomgeving:
 - vanuit de beeldcultuur: publicitair, informatief, kunst, persoonlijke levenssfeer, foto en video ...;
 - vanuit verschillende invalshoeken zoals zwart-wit fotografie, kleurenfotografie, reportage, portretfotografie ...;
 - vanuit verschillende media en beelddragers zoals halftoonbeelden, gedrukte beelden, beeldscherm en internet
7. Fotografie situeren binnen het kunstgebeuren:
 - beknopt historisch overzicht weergeven;
 - belangrijke figuren en stromingen opnoemen;
 - participeren aan de kunstactualiteit.

De leerling observeert, reflecteert en communiceert over fotografie (begrippenkader).

8. Begrippenkader opnoemen en toepassen:
 - licht: belang, soorten en invalshoek;
 - formaat: staand, liggend, vierkant ...;
 - beeldopbouw, kadrering en standpunt;
 - scherptediepte: begrip en relatie met voor- en achterplan;
 - perspectief en relatie met objectieven;
 - patronen, lijnen en ritmes;
 - structuurweergave;
 - kleur, zwart-wit en contrastwerking;
 - toon en kleur;
 - kleur, harmonie, contrast, balans en emotie;
 - korrelstructuur, scherpte en contrast;
 - relatie met camera en keuze van de beelddrager.

9. Beschrijvingsmethodiek hanteren aan de hand van:
- analyse van de inhoud: formeel en naar betekenis (ontdekking en verwondering);
 - vorm-/compositieanalyse;
 - hoofdmotief en ondergeschikte elementen;
 - onderlinge samenhang en totaalindruk;
 - compositiestudies;
 - voorgrond, gemiddelde afstand en achtergrond;
 - standpunt;
 - kadrering;
 - evenwicht: licht-donker contrast, vormeigenschappen, detail en afwezigheid ervan;
 - andere referentiekaders: tijdgeest, kunstenaar, functie, situering in de ruimte ...;
 - van een syntheseverslag.
10. Schetsen:
- studie naar fotografisch werk;
 - weergeven van verbeeldingsbeelden.

DIDACTISCHE WENKEN

- 'Kwaliteitsgericht denken en handelen' is een aandachtspunt gedurende de volledige vorming. De doelstellingen worden op geïntegreerde wijze bereikt in de contexten van 'Fotografie';
- Zowel de opdracht, het proces als het eindresultaat worden regelmatig samen besproken. Je zorgt ervoor dat alle leerlingen regelmatig aan bod komen zodat ze op deze wijze leren openstaan voor andere meningen en de eigen mening leren communiceren;
- Laat de leerlingen de kennis, vaardigheden en strategieën m.b.t. taalvaardigheid en informatieverwerking, die zij aanleren in de taalvakken, toepassen in een beroepsgerichte context. Daardoor ontwikkelen zij ook in deze context een verzorgde, efficiënte en professionele omgangstaal. De doelstellingen worden op geïntegreerde wijze bereikt in de contexten van 'Fotografie';
- Werk regelmatig samen en overleg met de collega's algemene vakken. Vakoverschrijdende opdrachten, thematisch werken en/of projectwerking zijn hiervoor aangewezen werkvormen;
- Laat de leerlingen regelmatig informatie opzoeken, interpreteren en bespreken als deel van een opdracht. Je kan een aantal verplichte opdrachten inlassen, gespreid over het schooljaar, die specifiek gericht zijn op het raadplegen van informatiebronnen (voorbereiden tentoonstellingsbezoek, bespreking van het werk van een fotograaf ...);
- Je kan de leerlingen een map laten aanleggen waar zij alle informatie, voorbereiding van en reflectie over musea-/tentoonstellingbezoek verzamelen. Je kan deze map ook breder opvatten als een 'cultuurmap' waarin bv. ook andere muzisch-creatieve activiteiten een plaats krijgen;
- Je laat de leerling kennismaken met zoveel mogelijk vormen van fotografie en met de bijna constante aanwezigheid van fotografie in de directe leefomgeving. Dit kan je thematisch aanpakken;
- Je laat de leerlingen kennismaken met de fotografie als kunstvorm. Het aanbrengen van belangrijke figuren, stromingen en beeldkenmerken wordt ondersteund door veel visueel materiaal;
- Het begrippenkader wordt aangeleerd tijdens het bespreken van foto's waar je begrippen zoals licht, beeldopbouw, scherptediepte ... aan bod laat komen;
- Het dag-/schets-/plakboek kan een handig instrument zijn waarin je de leerlingen regelmatig foto's zowel inhoudelijk als visueel laat analyseren. Dit kan zowel eigen werk zijn als fotomateriaal dat de leerlingen moeten opzoeken;
- Het syntheseverslag wordt gemaakt als sluitstuk van een opdracht waar inhoudelijke en visuele analyse en opzoeken van referentiekaders deel van uitmaken;
- Laat leerlingen schetsen en tekeningen maken naar de natuur en naar foto's. Geef ook ruimte voor vrije interpretaties waar zij, via het maken van verbeeldingsbeelden, hun fantasie en voorstellingsvermogen ontwikkelen;
- Je last bij een aantal opdrachten oefeningen op previsualisatie in;

- Bij compositiestudie kan kalkpapier een handig hulpmiddel zijn.

De leerling bereidt de opname voor.

11. Kennis nemen van de opdracht, deze individueel en in groep analyseren en bespreken.
12. Zich informeren en documenteren in de context van de opdracht:
 - interpretatie van verschillende fotografen opzoeken, interpreteren en verwoorden;
 - analyse via schetsen;
 - maken van een sfeerbord.
13. Controleren van materialen, opnameapparatuur en toebehoren (stof op sensor, toestand van de lens, batterijen ...).

De leerling verwerft inzicht in de basisprincipes van fotograferen.

14. Inzicht hebben in licht, de eigenschappen van natuurlijke en kunstmatige lichtbronnen en licht meten:
 - op een schema van het elektromagnetisch spectrum de zones benoemen en de zichtbare straling situeren;
 - het verband tussen verlichtingssterkte en afstand verklaren;
 - de kenmerken van lichtbronnen verwoorden;
 - karakter van omgevingslicht, puntlicht en spotlicht omschrijven;
 - specifieke kenmerken van daglicht (witbalans) opnoemen;
 - soorten licht benoemen: hard, zacht, strijk-, zij- en tegenlicht;
 - de lichtsituatie inschatten en licht meten;
 - doel en werking van de lichtmeter verwoorden;
 - soorten lichtmeting: gereflecteerde lichtmeting toepassen.
15. Inzicht hebben in de fotografische beeldvorming:
 - analoog:
 - het proces van de vorming van het latent beeld verwoorden;
 - het ontwikkelproces van het negatief en de vervaardiging van het positief schematisch voorstellen en de beeldvorming toelichten;
 - het proces schematisch voorstellen en de stappen toelichten;
 - de processingbaden kennen en de werking ervan verwoorden.
 - digitaal:
 - de digitale workflow bij het werken met digitale camera schematisch voorstellen en de stappen toelichten;
 - de werking van photosites inzien;
 - beeldregistratie door sensor verklaren en toelichten;
 - opslagmedia en -formaten: weergeven van een algemeen overzicht.
16. De soorten camera's benoemen en hun toepassingsgebied weergeven:
 - analoge en/of digitale camera;
 - volgens opnameformaat;
 - volgens zoekersysteem.
17. De bouw en de werking van de analoge en de digitale camera aan de hand van een gegeven schema toelichten en de onderdelen benoemen:
 - lichtgevoeligheid:
 - het ISO-getal definiëren;

- de relatie tussen ISO-getal en de consequenties voor het beeld inschatten en verduidelijken.
- het diafragma:
 - functie verwoorden en een keuze maken uit de gestandaardiseerde diafragmareeks;
 - relatie met de scherptediepte omschrijven.
- de sluiters:
 - het doel van de sluiters verwoorden;
 - soorten sluiters opsommen en hun kenmerken verwoorden: gordijn- en centraalsluiters;
 - sluitertijd kiezen in functie van de beeldscherpte.
- het objectief:
 - algemene bouw schetsen;
 - de begrippen brandpuntsafstand en beeldhoek kennen en schematisch voorstellen;
 - soorten objectieven kennen;
 - lichtsterkte van objectieven definiëren;
 - kwaliteit van objectieven aanduiden.
- de beeldscherpte:
 - manueel instellen en via autofocus;
 - instellen via het matglas en de meetzoeker.
- de scherptediepte:
 - instellen in relatie met diafragmaopening;
 - instellen in relatie met afstand tot het onderwerp;
 - instellen in relatie met brandpuntsafstand van de lens.

De leerling fotografeert met behulp van verschillende types opnametoestellen in wisselende omstandigheden.

18. Fotograferen met verschillende types opnametoestellen:

- Rekening houden met het esthetische: kadering, kleur, vorm, contrast, sfeer, licht, ritme/herhaling, perspectief, scherptediepte, compositie ...;
- relatie met de opdracht, opnamemoment, inhoud ... in het oog houden;
- diafragma-keuze maken in relatie met lichtgevoeligheid, belichtingstijd, lichtmeting, objectiefkeuze, positionering (horizontale en verticale opname), beeldscherpte, scherptediepte

De leerling realiseert esthetisch, inhoudelijk en technisch kwalitatieve beelden in volgende contexten: architecturale en landschapsfotografie, reportagefotografie, portretfotografie, publicitaire fotografie, studiowerk en persoonlijk werk.

19. Digitale en/of analoge processing gebruiken:

- negatief en positief ontwikkelen;
- beelden downloaden naar de computer, selecteren en ordenen;
- applicatie beeldbewerking toepassen:
 - start de applicatie voor beeldbewerking, opent een bestaand bestand en maakt een nieuw bestand aan;
 - menustructuur van de applicatie: zich als gebruiker bedienen van;
 - past op verkennende wijze volgende beeldtechnieken toe;
 - afbeeldingsgrootte en resolutie instellen en aanpassen;
 - correcties van helderheid, contrast en kleur toepassen;
 - selecties maken;
 - beelden retoucheren;
 - verkent de eigenschappen van een aantal actuele opname en beeldformaten;
 - archiveert de eigen beelden volgens afspraak.
- *Hybride toepassing gebruiken. (U)*

20. Beelden realiseren in volgende contexten:

- toepassingen zijn gericht op architecturale en landschapsfotografie, reportagefotografie, portretfotografie, publicitaire fotografie, studiowerk en persoonlijk werk van de leerling (vrij werk).

21. Gebruik maken van OS en randapparatuur, gestandaardiseerde kleurenruimte:
- met de menustructuur van het besturingssysteem werken, aanwezige randapparatuur en opslag-media in het netwerk oproepen en de gemaakte afspraken in verband met standaardinstellingen en bestandsbeheer naleven.
22. Kleurenbeheer (CMS) toepassen:
- Kleurensystemen (CIE);
 - Kleurprofielen (input profiel, monitor profiel, output profiel);
 - Kalibratie;
 - Kleurtransformatie (perceptueel, relatief colorimetrisch, absoluut colorimetrisch, CMM).

De leerling verwerft inzicht in eenvoudige typografie en lay-out met het oog op de realisatie van kleine, eenvoudige (foto)grafische producten.

23. Een letterkeuze maken op basis van productkarakteristieken met aandacht voor de letters en hun familie (romein, cursief, vet, halfvet, versmald, verbreed ...).
24. Een kleurkeuze maken op basis van productkarakteristieken met aandacht voor de symbolische betekenis en duiding van kleuren en de onderlinge samenhang.
25. Rekening houden met de vlakverdeling als vormgevingselement en tekst en illustratie samenvoegen tot een evenwichtig geheel.

De leerling presenteert het eigen werk en motiveert zijn gemaakte keuzes.

26. Het eigen werk via afdruk, projectie en beeldscherm presenteren.
27. De leerling kan een foto presenteren in de ruimte (fysisch en virtueel).

DIDACTISCHE WENKEN

De opname voorbereiden

- Laat de leerlingen een procesfolio aanleggen;
- (Thematische) opdrachten ondersteunen met voorbeelden en de leerlingen via interactief leergesprek inhoud, techniek en hun onderling verband leren analyseren. Laat de leerling zelf zijn concept voorstellen en verdedigen aan de klasgroep. Zo leert hij zichzelf uitdrukken en leert hij omgaan met feedback;
- Hanteer interactieve werkvormen om ideeën te ontwikkelen en het creatief proces op gang te brengen;
- Laat de leerlingen op thematische wijze en via verschillende kanalen documentatiemateriaal verzamelen (bibliotheek, vaktijdschriften, internet);
- Schetsen ondersteunen ook het juist inschatten van de opdracht.

Inzicht verwerven in de basisprincipes van fotograferen

- De soorten camera's en hun toepassingsgebied, filmbelichting en -ontwikkeling via demonstratie aanbrenge. Via voorbeelden breng je aan wanneer welk toestel kan gebruikt worden. Tijdens de vorming schenk je regelmatig aandacht aan camerakeuze zodat de leerling hier vanuit de praktijk van het fotograferen groeit in expertise;
- Dit leerplanonderdeel is sterk gericht op het verwerven van de nodige kennis om inzichtelijk te kunnen handelen als fotograaf. Zorg niet alleen voor helder voorgesteld leer materiaal maar verduidelijk de theorie via demonstratie en praktische oefeningen waar mogelijk.

Esthetisch, inhoudelijk en technisch kwalitatieve beelden realiseren

- Opdrachten dienen vanuit een relatie met de geformuleerde contexten gedacht te worden. Men kan opdrachten smal (bv. fotograferen van structuren/texturen) of ruim (bv. thematisch) opvatten. Aspecten van een context kunnen uitgediept worden of verschillende contexten kunnen in één opdracht aan bod komen;
- Zorg bij de planning voor voldoende ruimte waarbinnen de leerling zich kan bekwamen in persoonlijk werk;
- Zorg ervoor dat de leerling in zijn 'vrije tijd' fotografeert. Naast oefenen van aangebrachte technieken laat je ook hier ruimte voor persoonlijk werk en experiment;
- Analyseer met de leerlingen voorbeelden uit de muzische/beeldende kunst en laat ze fotografische interpretaties maken;
- Laat de leerlingen zowel individueel als in groep rond bepaalde opdrachten werken (workshops);
- Organiseer geleide uitstappen waar rond een bepaald thema gewerkt wordt.

Inzicht verwerven in eenvoudige typografie en lay-out

- Kennismaking met grafische vormgeving laat zien wat er mogelijk is met de juiste combinatie van letters en beeld. Laat de leerlingen aan de hand van (zelf verzamelde) voorbeelden en oefeningen zicht krijgen over de combinaties van woord, beeld en kleur in de juiste verhouding (lay-out).

Het eigen werk presenteren

- Voor de fysieke ruimte: meten, kleven, retoucheren, maken van een passé-partout. Hierbij niet alleen het kleinschalige van bijvoorbeeld een foto in een kader zien maar eveneens de plaats van dit kader in een tentoonstellingsruimte;
- Bij het maken van een afdruk kan je als uitbreiding experimenteren met verschillende dragers;
- Voor de virtuele ruimte: het eigen werk via projectie en beeldscherm presenteren aan de hand van een PowerPoint- of Keynotepresentatie of via webapplicatie.

4 Minimale materiële vereisten

Uitrusting

- Eén computer per leerling voor de digitale toepassingen
- Software voor beeldbewerking
- Toegang tot internet
- Opslagmedium
- 1 gekalibreerd kleurenscherm met kalibratiesoft- en hardware
- Normlicht
- Digitale printer
- Snijapparaat (presentatie)
- Professionele camera's
- Lichtmeter
- Studiomateriaal

Persoonlijke uitrusting

- Digitale reflex- of meetzoekercamera met lichtsterk verwisselbaar objectief
- Statief
- Opslagmedium

Infrastructuur

- Computerlokaal
- Beamer en projectiescherm
- Verduisterbare studioruimte
- Toegang tot vaktijdschriften en naslagwerken
- Een normaal verlichte werkruimte met werktafels en stoelen, schoolbord
- Geluidsinstallatie in functie van de voorziene klasruimte

5 Evaluatie

5.1 Evalueren conform de visie op onderwijs

Evaluatie is niet alleen kennisgericht. Het ontwikkelen van leerstrategieën, van algemene en specifieke attitudes en de groei naar **actief leren** krijgen een centrale plaats in het leerproces. Hierbij neemt de leraar naast vakdeskundige de rol op van **mentor**, die de leerling kansen biedt en methodieken aanreikt om voor-kennis te gebruiken, om nieuwe elementen te begrijpen en te integreren.

Evaluatie is een onderdeel van de leeractiviteit van leerlingen en vindt bijgevolg niet alleen plaats op het einde van een leerproces of op het einde van een onderwijsperiode. Evaluatie maakt integraal deel uit van het leerproces en is dus geen doel op zich.

Evalueren is noodzakelijk om **feedback** te geven aan de leerling en de leraar.

- Door rekening te houden met de vaststellingen gemaakt tijdens de evaluatie kan de leerling zijn **leren optimaliseren**;
- De leraar kan uit evaluatiegegevens informatie halen voor **bijsturing** van zijn **didactisch handelen**.

Behalve het bijsturen van het leerproces en/of het onderwijsproces is een evaluatie ook noodzakelijk om andere **toekomstgerichte beslissingen** te ondersteunen zoals oriënteren en delibereren. Wanneer hierbij rekening gehouden wordt met de mogelijkheden van de leerling, dan staat ook hier **de groei van de leerling centraal**.

Evaluatie wordt zo een **continu proces** dat optimaal en motiverend verloopt in **stress- en sanctiearme** omstandigheden.

5.2 Hoe evalueren?

5.2.1 De leerling centraal

Bij evaluatie staat steeds de **groei van de leerling centraal**. De te verwerven kennis, vaardigheden en attitudes worden bepaald door de leerplandoelstellingen.

Uit het voorgaande volgt dat de leraar zich bevraagt over de keuze van de evaluatievormen. Het gaat niet op dat men tijdens de leerfase het **leerproces** benadrukt, maar dat men finaal alleen het **leerproduct** evalueert. De literatuur noemt die samenhang tussen proces- en productevaluatie **assessment**.

Een goede evaluatie moet gespreid zijn in de tijd en moet voldoen aan criteria van doelmatigheid en billijkheid.

- Een **doelmatige evaluatie** moet aan de volgende aspecten beantwoorden: **validiteit, betrouwbaarheid** en **efficiëntie**;
- Men kan spreken van een **billijke evaluatie** indien er sprake is van **objectiviteit, doorzichtigheid** en **normering**.

Bij assessment nemen de actoren van het **evaluatieproces** een andere plaats in. De meest gebruikte vormen zijn **zelfevaluatie, co-evaluatie** en **peerevaluatie**.

- **Peerevaluatie (leerling-leerling):**
Bij peerevaluatie beoordelen de leerlingen elkaar.
- **Co-evaluatie of collaboratieve evaluatie (leerling-leraar):**
Bij co-evaluatie creëert men een evaluerende dialoog tussen de leraar en de leerling(en).

- **Zelfevaluatie (leerling):**
Hierbij evalueert de leerling zichzelf.

5.2.2 Rapportering

Wanneer we willen ingrijpen op het leerproces is de **rapportering, de duiding en de toelichting** van de evaluatie belangrijk. Indien men zich na een evaluatie enkel beperkt tot het meedelen van cijfers krijgt de leerling weinig adequate feedback. In de rapportering kunnen de sterke en de zwakke punten van de leerling weergegeven worden. Eventuele adviezen voor het verdere leerproces kunnen ook aan bod komen.

6 Leerplanwerking

Leerplannen van het VVKSO zijn het werk van leerplancommissies, waarin begeleiders, leraren en eventueel externe deskundigen samenwerken.

Op het voorliggende leerplan kunt u als leraar reageren en uw opmerkingen, zowel positief als negatief, aan de leerplancommissie meedelen via e-mail (leerplannen.vvkso@vsko.be).

Vergeet niet te vermelden over welk leerplan u schrijft: vak, studierichting, graad, nummer.

Langs diezelfde weg kan u zich ook aanmelden om lid te worden van een leerplancommissie.

Dit leerplan kwam tot stand met de medewerking van:

- Michel Goessens, VISO, 9030 Mariakerke;
- Pieter Plasschaert, Colomaplus, 2800 Mechelen;
- Jozef Schrijvers, Colomaplus, 2800 Mechelen;
- Luc Verhetsel, VISO, 9030 Mariakerke.

7 Bibliografie

- BAILEY, Adrian and HOLLOWAY, Adrian Holloway, *The Book of Color Photography*, Alfred A. Knopf, 1979.
- BARTEN, FRANS, *Handboek Digitale fotografie & beeldbewerking*, Focus Publishing, Haarlem, december 2008, ISBN 978-90-78811-08-4
- BARTLETT'S, LARRY & TARRANT, JON, *Basisboek Zwartwit Fotografie*, ISBN 90 802 0717 9.
- CHARPENTIER PETER *Fototechniek* Spectrum, Utrecht/Antwerpen
- DAVAL JEAN-LUC, *La photographie. Histoire d'un Art*, ISBN 26 050 0016 8.
- FREEMAN, MICHAEL *Digitale fotografie en beeldbewerking* Libero AB Kerkdriel 2002, 224p ISBN 90-5764-220-4
- FREEMAN, MICHAEL, *Complete handboek fotografie*, ISBN 90 213 2036 3.
- GASKELL, ED *Digitale video en beeldbewerking* Libero AB Kerkdriel 2004, 192p ISBN 90-57464 395 2
- HEDGECOE JOHN *Moderne fotografie, het handboek voor hobby en praktijk* Spectrum, Utrecht/Antwerpen
- HEDGECOE JOHN, EBELING GERT *Het fotografie handboek* L.J. Veen, Wageningen
- HORVATH ALLAN *Fotografie, speciale effecten* Elsevier, Amsterdam/Brussel
- JAMES SUCY *Basic Photographic Sensitometry* Eastman Kodak Company
- KENTIE, PETER; RIS, JAN *Hét complete standaardwerk voor de Grafimedia-industrie* Pearson Education Benelux 2003, 336p
- KOCKAERTS, Roger en SWINNEN, Johan, *De kunst van het fotoarchief*, UPA Editions, 2009, 480 p., ISBN 978-90-5487-540-6
- KRUYT W.- Dr. *Het makroboek* uitgeverij Focus Elsevier, Amsterdam,.
- LACEY, JOËL *Digitaal beeldbewerken* Libero AB Kerkdriel 2002, 224p ISBN 90-5764-221-2
- LAMBRECHT, Ralph W. and WOODHOUSE, Chris, *Way Beyond Monochrome*, Newpro UK Ltd, 2003, p. 113, ISBN 9780863433542
- LANGFORD MICHAEL *Fotografie, van opname tot foto 1* Elsevier, Amsterdam/Brussel
- LANGFORD MICHAEL *Fotografie, van opname tot foto 2* Elsevier, Amsterdam/Brussel
- LINFORD Chris, *The complete guide to digital color, creative use of color in the digital arts*, Harper Design International, ISBN 0-06-072793-4
- SMIT RUDOLF *De technische camera* uitgeverij Focus Elsevier Vakbibliotheek, Amsterdam/Brussel,.
- SPITZING GÜNTER *200 macrotips*, Focus Amsterdam/Brussel.
- SPITZING GÜNTER *Infrarood en ultravioletfotografie* uitgeverij Focus Amsterdam/Brussel.
- STROEBEL, Leslie and ZAKIA, Richard D. , *The Focal Encyclopedia of Photograph*, 1995, Focal Press. p. 304, ISBN 9780240514178.
- STROEBEL, Leslie, COMPTON John, CURRENT Ira and ZAKIA Richard, *Basic Photographic Materials and Processes*, second edition, Boston, Focal Press, 2000. ISBN 0-240-80405-8
- SWINNEN, JOAHN, M., *De paradox van de fotografie*, ISBN 90 524 0136 5.
- TASCHEN, *La photographie du 20e siècle*, ISBN 38 228 8754 4
- VAN KEMPEN, ROB *Het oog is bepalend (digitale fotografie en beeldbewerking voor gevorderden)* Addison
- WILLS C. EN D. *De geschiedenis van de fotografie* Letteren & Kunst, Amsterdam
- FOTO-ART *Food Fotografie*
- FOTO-ART *Huwelijksfotografie*
- FOTO-ART *Interieur Fotografie*
- FOTO-ART *Produktfotografie*
- FOTO-ART *Speciale effecten*
- FOTO-ART *Studio-Portretfotografie*
- FOTO-ART, *Pro-lighting*
- Museum voor fotografie, *Een wereld in beeld.*
- Museum voor fotografie, *Fotografie vroeger en nu.*
- ONTWERPGIDS, *Digitale fotografie*. De Adobe Photoshop, ISBN 90 678 9589 5.

Vaktijdschriften

- **Focus**, Amsterdam, <http://focusmedia.nl/>
- **Photo Icon**, Londen, <http://www.photoicon.com/>
- **P/f**, Leeuwarden, <http://www.professionelefotografie.nl/>
- **Digital Photo**, Londen, <http://dpmag.com/>
- **Shoot**, Antwerpen, <http://www.shoot.be/>

Websites

- <http://graphics.agfa.com>
- <http://www.kodak.com>
- <http://www.thelightfarm.com/>
- <http://www.northlight-images.co.uk/>
- <http://www.photoresearch.com/>
- <http://www.slrgear.com/reviews/>
- <http://www.dpreview.com/>
- <http://www.photofacts.nl/fotografie/>
- <http://www.photocrack.com>
- <http://www.howstuffworks.com/>
- <http://www.cambridgeincolour.com/tutorials/>
- <http://www.answers.com/topic/film-speed>
- <http://www.fotobond.nl/>